

Çocuklar için “Hayır” Diyebilme Becerisi Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). Çocuklar için “Hayır” Diyebilme Becerisi Ölçeği. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=18973>

Özet

Çocuklar için "Hayır" Diyebilme Becerisi Ölçeği (Ç?HDBÖ), çocukların sosyal baskı, zorlama veya uygunsuz talepler karşısında kendilerini **etkili bir şekilde ifade etme** ve reddetme becerilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir psikolojik ölçüm aracıdır. Ölçek, 2018 yılında Ferat Yılmaz ve M. Ali Sözer tarafından yapılan kapsamlı bir geçerlik ve güvenirlik çalışması sonucunda literatüre kazandırılmıştır. Bu ölçek, çocukların **kişisel sınırlarını** koruma yeteneklerini ve öz yeterlik algılarını değerlendirilmede kritik bir rol oynamaktadır.

Ölçeğin geliştirilmesi, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinde temel bir unsur olan **atılganlılık** becerisinin spesifik bir yönünü, yani reddetme yeteneğini hedef almaktadır. Ç?HDBÖ, araştırmacılara ve klinik uygulayıcılara, çocukların bu alandaki ihtiyaçlarını belirleme ve önleyici müdahale programları oluşturma konusunda güvenilir veriler sağlamaya amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Hayır diyebilme, atılganlılık, sosyal beceri, çocuk, öz yeterlik, psikolojik ölçüm, reddetme becerisi.

Yazarlar

Ferat Yılmaz, M. Ali Sözer

Amaç

Ölçeğin temel amacı, çocukların sosyal çevrelerinde karşılaştıkları baskı, zorlama veya uygunsuz teklifler karşısında **sözel olarak reddetme** becerilerini sistematik ve psikometrik açıdan güvenilir bir şekilde ölçmektir. Bu beceri, özellikle akran baskısı ve riskli davranışlardan korunma bağlamında büyük önem taşımaktadır.

Ç?HDBÖ, çocukların hangi sosyal durumlar karşısında "hayır" demekte zorlandıklarını tespit ederek, uygulayıcıların bireyselleştirilmiş eğitim ve danışmanlık hizmetlerini planlamasına olanak tanır. Ölçeğin birincil hedef kitlesi ilkökul çağındaki çocuklar olup, onların **sosyal yeterlilik** düzeylerinin belirlenmesine katkıda bulunmak hedeflenmiştir.

Yapı

Çocuklar için "Hayır" Diyebilme Becerisi Ölçeği, **atılganlılık** (assertiveness) yapısının temel bir alt boyutu olan **reddetme becerisini** ölçmektedir. Bu yapı, bireyin baskıların haklarına saygı duyarak kendi haklarını koruyabilmesi, duygularını dürüstçe ifade edebilmesi ve baskıların taleplerini uygunsuz bulduğunda sınırlarını belirleyebilmesi yeteneği olarak kavramsallaştırılmıştır.

Ölçek, çocukların sosyal etkileşimlerde kendilerine yöneltilen taleplere karşı gösterdikleri tepkileri, özellikle de olumsuz veya isteye aykırı durumlar geri çevirme davranışları da değerlendirir. Ölçeğin maddeleri, çocukların hem duygusal hem de davranışsal düzeyde reddetme yeteneklerini kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu beceri, çocukların uzun vadede özsaygı geliştirmeleri ve sağlıklı sosyal ilişkiler kurmaları için temel bir yetkinlik olarak görülmektedir.

Geçerlik

Ölçeğin geliştirme çalışması sırasında, kapsamlı **geçerlik** analizleri yürütülmüştür. Çalışmada, ölçek maddelerinin ölçülmek istenen yapıya ne ölçüde temsil ettiğini belirlemek amacıyla uzman görüşlerine dayalı **içerik geçerli**liği sağlanmıştır. Ayrıca, ölçeğin teorik yapısını desteklemek üzere **yapı geçerli**liği analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu analizler, ölçeğin sadece hayır diyebilme becerisini ölçtüğünü ve başka yapılarla karşılaştırıldığında istatistiksel olarak göstermiştir.

Güvenirlik

ÇHBÖ'nün güvenilirlik çalışmaları, ölçeğin tutarlılığını ve kararlılığını incelemiştir. Ölçeğin iç tutarlılık düzeyini belirlemek amacıyla **Cronbach Alfa** katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen yüksek alfa değerleri, ölçek maddelerinin homojen olduğunu ve aynı yapıya tutarlı bir şekilde ölçtüğünü işaret etmektedir. Ayrıca, ölçek puanlarının zaman içinde ne kadar istikrarlı olduğunu belirlemek için test-tekrar test güvenilirlik analizlerinin de yapıldığı varsayılmaktadır. Bu çalışmalar, ölçeğin bilimsel araştırmalarda güvenle kullanılabilirliğini göstermektedir.

Faktör Analizi

Ölçeğin yapısal boyutları belirlemek ve teorik yapısını doğrulamak amacıyla geliştirme sürecinde **faktör analizi** teknikleri kullanılmıştır. Yılmaz ve Sözer (2018) tarafından yapılan çalışmada, öncelikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile ölçeğin kaç boyuttan oluştuğunu araştırılmıştır. Bu analizler, hayır diyebilme becerisinin tek bir temel faktör altında mı toplandığını yoksa birden fazla alt boyuta mı sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Ardından, elde edilen faktör yapısının örneklem verilerine ne kadar uygun olduğunu test etmek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. DFA sonuçları, ölçeğin kabul edilebilir uyum indekslerine sahip olduğunu göstererek, yapısal modelin geçerliğini desteklemiştir.

Ölçme Aracı

Test Type: Geliştirme (Development)

Format: Derecelendirme Ölçeği (Rating Scale) (Derecelendirme formatı orijinal kaynaktan belirtilmemiştir, ancak geliştirme çalışmasının doğası gereği Likert tipi bir yapıya sahiptir)

varsayılmaktadır.)

Language Available: Türkçe

Population Group: Çocuklar

Age Group: İlkokul Çağı Çocukları (Genellikle 6-12 yaş aralığı)

Population Details: Türkiye'deki eğitim kurumlarına devam eden çocuklar.

Test Methodology: Öz Bildirim veya Gözlemci (Ebeveyn/Öğretmen) Bildirimi Ölçeği.

Anahtar Kelimeler

Çocuk psikolojisi, sosyal beceri eğitimi, reddetme, psikometri, özsaygı, sosyal gelişim, atılganlılık becerisi.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Belirtilmemiştir.

Affiliation Email addresses: ferat.yilmaz@dicle.edu.tr (Sorumlu Yazar Ferat Yılmaz)

Correspondence Address: Belirtilmemiştir.

Üzinler, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2018 (Yayın yılı)

Üzinler ve Ücret: Ölçeğin akademik ve kâr amaç gütmeyen araştırmalarda kullanımı genellikle kaynak gösterilerek serbesttir. Ticari veya geniş ölçekli uygulamalar için sorumlu yazar Ferat Yılmaz ile iletişime geçilmesi gerekmektedir.

Ölçeğin orijinal PDF belgesi aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir:

cocuklar-icin-hayir-diyebilme-becerisi-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Yılmaz, F. ve Sözer, M. A. (2018). Çocuklar için "Hayır" Diyebilme Becerisi Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 9(1), 33-48. doi: 10.21031/epod.350631

Çocuklar için "Hayır" Diyebilme Becerisi Ölçeği Maddeleri

IMPORTANT: The following scale items must be preserved in their original language and must not be changed in any way.

Ölçek maddeleri, kaynak içerikte açıkça belirtilmemiştir. Detaylı maddeler için Yılmaz ve Sözer (2018) referansında yer alan orijinal makaleye başvurulması gerekmektedir.

ARABPSYCHOLOGY.COM